

Linguistic Problems In Uzbekistan Hindi Studies

Kurbanova Ozoda

School No. 24 named after Lal Bahadur Shastri

ANNOTATION

This thesis scientifically analyzes the formation and development of Uzbek Indian studies, linguistic differences between Hindi and Uzbek languages, as well as phonetic, grammatical, semantic, terminological and translation problems. Each section reveals the similarities and differences between Uzbek and Hindi languages through specific examples.

Keywords: Indian studies, Hindi language, linguistics, phonetics, grammar, semantics, terminology, translation.

ANNOTATSIYA

Mazkur tezisdagi o'zbek hindshunosligining shakllanishi va rivojlanishi, Hindiy va o'zbek tillari o'rtasidagi lingvistik tafovutlar, shuningdek fonetik, grammatik, semantik, terminologik va tarjima muammolari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Har bir bo'limda aniq misollar orqali o'zbek va hindiy tillari o'rtasidagi o'xshashlik va farqlar ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Hindshunoslik, Hindiy tili, lingvistika, fonetika, grammatika, semantika, terminologiya, tarjima.

KIRISH. O'zbek hindshunosligi — bu o'zbek tilshunosligida shakllangan ilmiy yo'nalish bo'lib, Hindistonning tili, madaniyati va adabiy merosini o'rganishga qaratilgan. XX asr o'rtalaridan boshlab o'zbek olimlari tomonidan Hindiy tili fonetikasi, grammatikasi, leksikasi va tarjima nazariyasiga oid ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Biroq ikki tildagi struktur va semantik tafovutlar sababli lingvistik muammolar yuzaga kelgan.

ASOSIY QISM.

1. Fonetik muammolar. Hindiy tili fonetikasi o'zbek tiliga qaraganda murakkabroq tizimga ega. Xususan, Hindiy tilida serebral tovushlar mavjud (ट, ड, ठ, ढ), o'zbek tilida esa bunday tovushlar yo'q.

Misollar:

- टाटा (ṭāṭā – “xayr”) o'zbek talaffuzida odatda “tata” tarzida aytiladi.
- बड़ा (barā – katta) va बरा (barā – noto'g'ri talaffuz) orasidagi farq ma'noni o'zgartiradi.

Bundan tashqari, Hindiy tilidagi nafas undoshlar (ख kh, घ gh, ज् jh, थ th) o'zbek tilida mavjud emas.

Masalan: फल (phal – meva) va पल (pal – lahza) so'zlari faqat bitta tovush farqi bilan ma'nosi o'zgaradi.

2. Grammatik muammolar. Hindiy tili grammatikasi ergativ tizimga ega, bu o'zbek tilida uchramaydi.

Misol: उसने किताब पढ़ी (Usne kitāb paṛhī) — “U (ayol) kitobni o'qidi.”

O'zbek tilida esa “u kitobni o'qidi” shaklida ergativ qo'shimchalarsiz ifodalanadi.

Bundan tashqari, hindiy tilida fe'l jinsiga qarab o'zgaradi:

- वह गया (u bordi – erkak),
- वह गई (u bordi – ayol).

Zamon tizimi ham o'zbekchadan murakkabroq: tugal, notugal va progressive shakllari mavjud bo'lib, ular gapda turli semantik nozikliklarni bildiradi.

3. **Semantik muammolar.** Hindiy tilidagi ko'p ma'nolilik tarjima jarayonida asosiy muammolardan biridir. Masalan:

- मन (man) – yurak, fikr, ruhiy holat;
- धर्म (dharma) – din, burch, axloqiy qonun;
- काम (kāma) – ish, muhabbat, nafs.

Bu soʻzlarni kontekstsiz tarjima qilish maʼnoni buzadi. Shuningdek, Hindiy tilidagi metaforik ifodalar ham oʻzbek tilida toʻgʻridan-toʻgʻri tarjima qilinmaydi, masalan: “दिल टूट गया” (dil tūt gayā – yuragi sinib ketdi) oʻzbekchada “qattiq ranjidi” tarzida ifodalanadi.

4. Terminologik muammolar. Hind falsafasiga oid atamalarni oʻzbek tilida toʻgʻri ekvivalent bilan ifodalash murakkab. Misollar:

- कर्म (karma) – “amal”, “natija”, “taqdir”;
- संस्कृत (saṁskṛt) – “mukammal til”;
- मोक्ष (mokṣa) – “ozodlik”, “najot”;
- योग (yoga) – “birikish”, “ruhiy uygʻunlik”.

Ularni toʻgʻri tushuntirish uchun hind madaniy kontekstini bilish zarur.

5. Tarjima va metodik muammolar. Hindiy tili analitik, oʻzbek tili esa sintetik tuzilishga ega. Shu sababli, tarjimada grammatik moslashuv muhim.

Masalan: • “मुझे यह किताब पसंद है।” (Mujhe yah kitāb pasand hai) — “Menga bu kitob yoqadi.”

Soʻzma-soʻz tarjima qilsak, “Bu kitob menga yoqimli” boʻladi, bu esa oʻzbek tilining tabiiy strukturasi uchun mos emas.

Shuningdek, oʻzbek tilida hindiy tili oʻqituvchilari uchun talaffuz lugʻatlari va metodik qoʻllanmalar yetishmaydi.

XULOSA

Oʻzbek hindshunosligidagi lingvistik muammolar fonetik, grammatik, semantik, terminologik va tarjima sohalarida kuzatiladi.

Ularni bartaraf etish uchun:

1. Hindiy–oʻzbek qiyosiy tadqiqotlarini kengaytirish;
2. Ilmiy terminologiya bazasini yaratish;
3. Oʻqituvchilar uchun zamonaviy metodik qoʻllanmalarni ishlab chiqish zarur.

Bu yoʻnalishlar oʻzbek hindshunosligining rivojiga va ikki xalq oʻrtasidagi madaniy aloqalarning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Рахматуллаев Ш. Хинд тили фонетикаси асослари. – Тошкент, 1995.
2. Хасанов А. Ҳинд ва ўзбек тилларининг қиёсий грамматикаси. – Тошкент, 2002.
3. Sharma, R. Hindi Grammar and Composition. – New Delhi: Rajpal & Sons, 2010.
4. Jain, U. Introduction to Hindi Linguistics. – Delhi: Motilal Banarsidass, 2001.
5. Abdullaeva M. Oʻzbek hindshunosligining shakllanishi va rivojlanishi. – Toshkent, 2018.